אמר תהא שביתתי בצינתא, א"ל אביי מאי דעתיך *ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ואמר רב חסדא מחלוקת "במקום פלוני", והא ר"נ ותניא כוותיה, א"ל הדרי בי. אמר רמי בר חמא הרי אמרו שבת יש לו ד"א, *המניח את עירובו יש לו ד"א או לא? אמר רבא ת"ש לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו ואי אמרת אין לו האי להקל, להחמיר הוא! אפילו הכי ניחא ליה כי היכי דלא נטרח וניפוק: **מתני'** **מי שיצא לילך בעיר שמערבין *בה והחזירו חבירו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי רבי יהודה ר"מ אומר כל שהוא יכול לערב ולא עירב הרי זה חמר גמל: **גמ'** *מאי שנא איהו ומאי שנא אינהו? אמר רב הונא הבא במאי עסקינן כגון שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת: איהו כיון דנפק ליה לאורחא הוה ליה עני והני עשירי נינהו תניא נמי הכי מי שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב דברי ר' יהודה, יתר על כן אמר ר' יוסי בר' יהודה אפילו מצאו חבירו ואמר לו "לין פה עת חמה הוא, עת צינה הוא" למחר משכים והולך. אמר רבה לומר כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי להחזיק ורב יוסף אמר להחזיק דכ"ע לא פליגי דצריך כי פליגי לומר *כמאן אזלא הא דאמר עולא **מי שהחזיק בדרך והחזירו חבירו הרי הוא מוחזר ומוחזק, אי מוחזר למה מוחזק ואי מוחזק למה מוחזר? הכי קאמר אע"פ שמוחזר מוחזק כמאן? כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה רב יהודה בר אישתתא אייתי ליה כלכלה דפירי לרב נתן בר אושעיא כי הוה אזיל שבקיה עד דנחית דרגא, אמר ליה- בית הכא, למחר קדים ואזיל

כמאן

והיה יושב ערב שבת בביתו ואומר שביתתי בצינתא מקום מסוים היה בין שני התחומין : **מאי דעתיך** . דעשיר הוא ואמרת "שביתתי במקום פלוני" : **והא אמר רב נחמן** . דלא שרי ר' יהודה אלא במקומו ותניא כוותיה דרב נחמן לעיל*: **שבת** . שקונה שביתה ברגליו יש לו ד' אמות לקניית בית לבד מאלפים לכל רוח : **להחמיר הוא** . דמפסיד ארבע אמות : **מתני' מי שיצא** . מעירו לילך בעיר אחרת שמערבין בה שסמוכה לעירו בתוך ד' אלפים : **הוא מותר לילך** . ואע"פ שלא אמר כלום כדפירשתי לעיל דכיון שיש לו לשם בית ודאי לא עקר דעתו מהליכתו ונתכוון לקנות שביתה בסוף התחום והוי כעני האומר שביתתי במקום פלוני וקנה דהא עני הוא דהחזיק בדרך ולרבי מאיר ודאי עני הוא, ואי אמר הוי קני אבל השתא דיכול היה לערב ולומר "שביתתי במקום פלוני" ולא אמר מספקא לן אי הוה דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או בביתו והרי זה חמר גמל שאין לו אלא אלפים שבין ביתו לסוף התחום אבל אלפים שמעבר ביתו לצד השני הפסיד דשמא בסוף התחום קנה ומסוף התחום נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת שמא לא קנה שביתה כאן כי אם בביתו : **גמ' תניא נמי הכי** . דכשיש לו ב' בתים וביניהן שני תחומי שבת עסקינן : **כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב** . אף אם לא אמר "שביתתי בסוף התחום" וחזר : **יתר על כן** . אפילו לא החזיק בדרך אלא אמר ללכת והחזירו חברו ואמר "לין פה" : **לומר כ"ע לא פליגי דצריך** . שיאמר לו חברו "לין פה" כדקתני מתניתין בדר' יהודה "והחזירו חברו" דהשתא ודאי משום לינה וחמה הוא דהדר ביה ודעתיה למקני שביתה בסוף התחום ואע"פ שלא אמר, אבל אם חזר מעצמו איכא למימר נמלך ולא קנה שביתה לשם דאפילו גלוי דעתא ליכא והרי הוא כבני עירו : **כי פליגי לחזוק** . והיינו "יתר על כן" אפילו לא החזיק בדרך אלא שאמר לו חברו "לין פה" שמשמע ממנו שהיה רוצה ללכת ואמר לו "לין פה בביתך הלילה משום לינה": **ורב יוסף אמר לחזוק כ"ע לא פליגי דצריך, כי פליגי לומר** . "לין פה" דלר' יהודה אם החזיק בדרך אע"פ שלא אמר לו חברו "לין פה" אלא שחזר מעצמו כמאן דאמר שביתתי במקום פלוני דמי "והחזירו חברו" דקתני מתני' לר"י לאו דווקא דה"ה לחזור מעצמו אלא אורחא דמילתא נקט אבל ר' יוסי בר' יהודה תרוייהו בעי חזקה ואמירה (והכי קאמר מצאו חברו שהתחיל ללכת ואמר לו חברו לין פה עמדי הלילה וקסבר רב יוסף ר' יוסי בר' יהודה להחמיר ולא תנן בברייתא יתר על כן ואפילו אלא הכי תנן ר' יוסי אומר מצאו חברו כו') כך שמעתי והרבה גמגומין יש *דקשיא ליה לר' יוסי מאי "יתר על כן" ומאי "אפילו" ויש מתרצין דרבי יוסי לא בעי חזקה כולי האי כדר' יהודה אבל אמרי טובא הן דפסיעה אחת חוץ לביתו הויא חזקה ובציר מהכי ליכא חזקה ועוד רב יוסף אמר דבחזקה לא פליגי אלא בלומר, וא"כ אף בחזקה פליגי . ל"א ולא שמעתיו אמר רבה לומר "שביתתי בתוך התחום" כ"ע לא פליגי דצריך זה החוזר לומר כן גבי פליג ר' יוסי ואתא לאקולי, אחזקה פליג דשמעיה לר' יהודה דאמר החזיק ואתא איהו למימר אפילו מצאו חברו שהיה רוצה להחזיק ולא הניחו, קנה עירוב, ובלבד שיאמר "שביתתי לשם" דהואיל והיה רוצה ללכת חשבינן ליה כיוצא והוי עני . ורב יוסף אמר להחזיק לא פליגי דודאי חזקה בעינן דאי לא החזיק לא הוי עני כי פליגי לומר: דר' יהודה בעי שיאמר "שביתתי לשם" ואריישא דמתניתין קאי דפריש בה ואמר "שביתתי בעיקרו" ולא איצטריך למיהדר ומיתנייה בסיפא ואתא ר' יוסי למימר אפילו לא אמר מידי קני הואיל והחזיק דגלוי דעתא=קנייה היא. וא"ת כיון דלרבי יהודה באומר "שביתתי במקום פלוני" קאמר אמאי פליג ר"מ עליה ומשוי ליה חמר גמל? ר"מ לית ליה חזקה כי האי גוונא אלא בא בדרך ממש אבל האי כעשיר משוי ליה וקסבר ר"מ כל שהוא עשיר והיה לו לערב בפת אלא באמירה הפסיד באמירתו אלפים שהיה לו לעבר הלז מביתו שסילק עצמו מרוח זו ובמקום שביתתו לא כשכבר הלך שם הוא ואין לו אלא אלפים הללו . ונראין הדברים דר' מאיר אבל מי שהוא עשיר פליג ובאומר שביתתי במקום פלוני מדקתני "כל שיש בידו לערב כו'" דאי ס"ד ר"מ עני משוי ליה להאי וטעמא משום דמספקא לן היכא ניחא ליה הוא הואיל ולא אמר אם כן מאי "כל" הא לא משכחת לה הך ספיקא אלא בהך לחודיה שילא וחזר, והרי זה חמר גמל מיבעי ליה : **מוחזר** . משמע שלא קנה שביתה כלל : **מוחזק** . משמע דקנה : **כמאן** . לישנא קמא דפרשי דרב יוסף אליבא דר' יוסי תרתי בעי אמירה דלין פה וחזקה הכי בעי ליה כמאן אזלא הא דעולא דבעי תרתי שהחזיק היינו חזקה והחזירו חברו היינו לין פה : **כרב יוסף אליבא דר' יוסי בר' יהודה** . דבעי תרתי והוא הדין לרבה אליבא דר' יהודה אלא חדא מינייהו נקט וללישנא בתרא הכי פירושא כמאן אזלא הא דעולא דלא בעי למימר "שביתתי במקום פלוני" דקאמר "אע"פ שמוחזר" דמשמע לגמרי כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דאמר לא בעינן לומר (הג"ה והך לישנא ליכא למימר כרבה ואליבא דר' יהודה דבין רבה ובין רב יוסף תרוייהו סבירא להו דרבי יהודה תרתי בעי. עד כאן) : **אישתתא** . שם אדם : **כי הוה אזיל** . לביתיה . ובתוך ד' אלפים הוה : **נחת דרגא** . מעלה מן הכבש שהיה יורד מן העליה דהוה ליה החזיק בדרך : **בית הכא** . לין פה :

כמאן

האי להקל להחמיר הוא . ואם תאמר תיקשי ליה לשמואל דסוף כיצד מערבין (לקמן דף סא:) דאמר שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הניח עירובו בעיר חריבה אין לו ממקומו אלא אלפים אמה וי"ל מכל מקום בסתמא כי אורחיה כשאין נותן עירובו בעיר חריבה הוי להקל :

לומר כ"ע לא פליגי דצריך . פי' ר"ת לומר עת חמה הוא ועת צינה הוא דכיון שהחזירו מטעם זה אם כן כיון דעתו לילך כשתעבור חמה וצינה ולא יצא מתורת עני אבל אם בלא טעם החזירו אם כן לגמרי נתייאש מלילך ויצא מתורת עני אע"פ שהחזיק בדרך ורב יוסף אמר להחזיק כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי לומר דסבר רב יוסף כיון שמחמת חמה וצינה הוא חוזר אם כן נתייאש לגמרי מלילך ולא קנה העירוב לרבי יהודה אלא כשחוזר בלא טעם יתר על כן אמר ר' יוסי דאפילו הכי קנה עירוב והוה ליה לרב יוסף למנקט כי פליגי בלומר אלא נקט במילתיה דרב יוסף לומר אגב מילתיה דרבה ודייק רב יוסף מדלא הזכיר ר' יהודה עת צינה ועת חמה ורבי יוסי הזכיר :

כמאן אזלא הא דאמר עולא. אף על פי שמוחזר מוחזק כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי . מלשון אע"פ דייק דחוזר מחמת חמה וצינה ולא קנה עירוב לרבי יהודה וכרבה לא אתיא דלכ"ע בעי רבה שיאמר עת צינה הוא ואי דאמר עת צינה לא שייך לשון אע"פ ופי' זה דחוק ופי' אחרון דרש"י נראה לר"י עיקר :

כמאן

רבינו חננאל

פלוני א"ל אביי כמאן כרב חסדא דאמר מחלוקת במקום פלוני ור' יהודה מתיר והא רב נחמן [פליג] עליה ותניא כוותיה . א"ל הדרי בי אמר רמי בר חמא הרי אמרו שבת יש לו ד' אמות . פי' *) המניח עירובו יש לו ד' אמות אי לא ופשיט רבא דיש לו מדתנן לא אמרו לערב בפת כלומר להניח עירובו בפת אלא להקל על העשיר מכלל שזה וזה שוין ואי אמרת המניח עירובו אין לו ד' אמות האי להקל הוא להחמיר הוא שהרי הפסיד ד' אמות אלא ש"מ יש לו ורמי בר חמא (סברא) [סבר] הא ניחא ליה דלא נטרח : מתני' מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה כו' כבר פירשנוה למעלה . תניא כוותיה דרב הונא מי שיש לו ב' בתים וביניהן ב' תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב במקום שסיים שביתתו דברי ר' יהודה יתר על כן (ור') [אמר ר'] יוסי ב"ר יהודה אפי' מצאו חבירו וא"ל לין פה עת חמה או עת צנה הוא. למחר משכים והולך . אמר רבה אם החזיק שצריך לומר שביתתי במקום פלוני כ"ע לא פליגי דצריך דכיון דהוא אזיל באורחא אע"פ שהחזיק צ"ל . כי פליגי במי שאמר שביתתי במקום פלוני אם צריך להחזיק ר' יהודה אמר צריך . ר' יוסי ב"ר יהודה אמר אינו צריך . ורב יוסף אמר האומר שביתתי במקום פלוני שצריך נמי להחזיק כ"ע לא פליגי דודאי צריך כי פליגי במחזיק אם צריך לומר נמי שביתתי במקום פלוני אי לא ר' יהודה אמר צריך ר' יוסי ב"ר יהודה אמר (אינו צריך) כיון שהחזיק בדרך אע"פ שלא אמר שביתתי במקום פלוני קנה שביתה במקום, ואסיקנא כרב יוסף דרב יהודה בר אישתיתא אייתי לרב נתן בר הושעיה כלכלה דפירי כי אזיל שבקיה עד דנחית לדרגא והחזיק להוליכה . א"ל בית הכא וקדים זיל כדרב יוסף

סט א מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה ח טור ש"ע א"ח סי' תי סעיף ג :

ע ב ג מיי' שם טור ש"ע שם סעיף א :

[דף מט:]

[לעיל מו. כתובות ס:]

[עי' לעיל לב: לה. במימרא דרבא]

[לעיל מה:]

גי' רש"ל לה

[לעיל מה:]

גליון הש"ס

גמ' יש לו ד' אמות או לא. עיין לקמן דף ס ע"ב תד"ה כאן שכלתה תוספו' גמ' אפי' הכי ניחא ליה. עיין לעיל דף לב ע"ב ודף לה ע"א :

רש"ל מ"ז

[צ"ל כי קשיא לר"י וכו']

נושא

מי שיש לו ב' בתים וביניהם ב' תחומי שבת ויצא לדרך והחזירו חבירו - איפה נחשב מקום שביתתו

שאלת מפתח:

מה צריך כדי להחליט לגבי ביתו (כלומר איך ניתן להחשיב מקום שביתתו באמצע)

① שיחזיק בדרך

② אמירה (לקמן ב' לשונות ברש"י להסביר ענין זה)

דיוק: יש ב' לשונות ברש"י בהסבר ב' ענינים

1) מהו פירוש של "לומר"

2) "לומר" ולהחזיק בדרך - לפי מי צריך שניהם

(I = II לישנות ברש"י)

I לומר = חבירו

II לומר = הוא עצמו

I (ההבדל בין הלשונות)

רבה ר' יהודה - בעי שניהם

ר' יוסי בר' יהודה - סגי בחד (לומר)

ר' יוסף ר' יהודה - סגי בחד (החזיק)

ר' יוסי בר יהודה - בעי ב'

II

רבה ר' יהודה - בעי שניהם

ר' יוסי בר יהודה - סגי בחד (לומר)

ר' יוסף ר' יהודה - בעי שניהם

ר' יוסי בר יהודה - סגי בחד (החזיק)

* מבנה

▽ △ מח' רבה ור' יוסף בהסבר מח' התנאים ר' יהודה ור' יוסי בר' יהודה

⋈ ב' שאלות על "כמאן אזלא"

** סוגיית

*) נראה דחסר כאן וצ"ל פי' שבת מי שקנה שביתה ברגליו יש לו ד"א לבד מאלפים לכל רוח .